

փուռած ու ընկրման էին շրջակայ Սրբոներու մէջ, բայց են պնդէս կրցան ճամբայ մը գտնել, առնոցն բողբոջին զատ՝ ու չէ թէ միայն յատուկ, այլ նաեւ մասամբ իւրիք ազատ ազգայնութիւն մը կանգնելու եւ հետզհետեւ իրենց քաղաքակրթութեամբը, ճարտարութեամբը, գործունէութեամբն եւ մանաւանդ հարստութեամբն պնդափի հասնելու, որ յամենայնի գերազանցեցին թէ՛ Սրբոները ու թէ՛ Վալաքները, եւ իրենց հեղինակութեամբն ու ազդեցութեամբը կը տիրեն մինչեւ ցայսօր ամենուրեք վրայ:

Ահսոս որ ժամանակինս շնորհեց, հասեղ աւելի երկայն ատեն անցընելու: Այսու ամենայնիւ այս քիչ ատենին մէջ ալ ժողովեցի պնդափ բան, որչափ բաւական է, գծեւ վերին գաղափար մ'ունենալու համար այն տեղի ազգայնոց վրայ:

Հայք՝ հիմակ միայն 615 հոգի են ճուրճովի մէջ: Բայց ինչպէս ըսինք, բոլոր քաղքին հոգին ու ծովը իրենք կը կացուցանեն: Գրեթէ ամեն պաշտօն եւ առուտուր իրենց ձեռքն է: Ունին յատուկ եկեղեցի մը, որ թէպէտ մեծութեան կողմանէ մը կերպի է եւ մը ալ եղիսաբեթուպոլսոյ եկեղեցիներուն հետ կրնայ համեմատուիլ, այսու ամենայնիւ բաւական մեծ, ու շատ հարուստ եւ շքեղ է. եւ ունին ասդին անդին, ու մանաւանդ խորաններուն վրայ, իրենեւ թէ ծեփուած է: Չորսսիրուն խորաններուն մէջն աւագ խորանը Աստուածածնայ ծննդեան նուիրուած է. երկրորդ խորանը՝ Ս. Գրիգորի, երրորդը՝ Ս. Ստեփանոսի, իսկ կողմնակի մատարան մէկ չորրորդ խորանն է Ս. Կայետանոսին: Եկեղեցին լաւ վիճակի մէջ է, բաւական բարձր ու ամուր պարսպով մը շրջապատած: Ասոր մէջ, եկեղեցւոյն բոլորսիքը կեցած են զեռ հին գերեզմանին մնացորդները: Սակայն ա՛լ հոս տեղ չեն թողոյիր ազգայինք, դարուս երկրորդ կէսէն ասդին: — Աւագ խորանին, Աստուածածնայ պատկերին վրայ կեցած է յիշատակարան մը, բայց անանկ մութ կամ համառօտ է, որ մէջէն բան մը հանել անկարելի է: Կերեւայ թէ նուիրում մըն է ասիկայ: Յիշատակարանը հինգ տող է: Առաջին տողն ունի երեք գիր. այսպէս, Յ. Ա. Խ. — երկրորդ տողն ունի յաջորդ չորս գրերը. Ա. Ա. (Ս ալ կրնայ ըլլալ) Պ. Ա. — երրորդ տողն մէջ կայ նմանապէս չորս գիր. Ը. Ի. Պ. Ա. իսկ չորրորդ տողն երկու գիր. Կ. Ա. — Վիննէ վարի տողն է տարւոյն թուանշանը. — 1754:

Եկեղեցւոյս պատմութեան վրայ քիչ մը ետքը պիտի խօսինք: Կանգնուելուն եւ շինու-

թեան յիշատակարանը կեցած է, կողմնակի մուտքին — Ս. Կայետանոսի աղօթարանին դիմաց — գաւթին մէջ, քէկ մէդր եւ 25 սան. դիմէր բարձրութիւն եւ 80 սանդղակէր լայնութիւն — ու սեւ յատակ ունեցող քարին վրայ՝ ոսկեգոծ գրերով յաջորդ 16 տող յիշատակարանը կը կարգանք մետրոպիտան գրեթով.

Ի թվ. ՌժՁԲ 1733

ՇԻՆԵՅՑԼԻ ՏԵՃԱՐՄ ԱՅՍ

ԴՐԱՄՈՒ ԶԱՄԱՐԱԿԻ ԺՈՂՈՎՐ

ԴԵՆԱՍ ՎԱՅՈՑ ԺՈՒՐՈՎԻ

Ի ԺԱՄԱՆԱԿԻ ԲԼ. Տ. ՍԻՄԵՈ

ՆԻ ԹՈՐ. ԵՒ Տ. ՕՆՆԵՆ ՍՆԸ.

ՅԵԿԵՂԵՅԻՍԵՆՈՒԹԵՆ

ԹՈՐՈՍԻ ԱՂՈՆՑ. ԵՒ ՊԻՐՈ

ՎՈՒԹԵՆ ԱՂ. ՂԵՂԱՐԻ ՕՆԸ

ՆԵՆՆ: ԵՒ ԱՅԼՈՑ ՊԵՏՈ

ԻՆԵՆ ԱՐԱՆՑ. ՈՐՈՑ ԱՆ

ՈՒԱՆԵՐՆ. ԳՐԵՆԼԵՐՆ ԵՆ

Ի ԿՈՏԱՆԿԻ ԵԿԵՂԵՅ

ԻՈՅՍ. ԳԻՏ ԵՒ ԿԸՐ

ԴԵՆ. ԵՒ ՄԵԶ ՈՂՈՐ

ՄԻՍ ԱՍԱ: ԱՄԻՆ.

Հինոյններուն անունները պիտի կարգանք քիչ մը ետքը, եկեղեցւոյս եւ քաղքին պատմութեան վրայ գրած ատենինս:

Եկեղեցւոյն զէպ ի արեւմուտք նայող առաւել ու բաւական բարձր աշտարակին վարի կողմերը՝ իբր ութը մէդր բարձրութեան մէջ՝ կը կարգանք անոր կանգնուելուն պատմութեան յաջորդ յիշատակարանը.

Ի թվ. ՌժՁԳ 1734 ՇԻՆԵՅՑԼԻ

ԵՒ ԿԸՌՈՒՅՑԼԻ ԶՆԵԿԱՎԱՅՏՈՒՆՍ ԱՅՍ

ԸՆԶԻԿԵ ՏՈՅՄԻՆ ՆԻԳՕՇԻ ԼՈՒՍԻ

ԿԵԱՆ ՈՐ Է ԽՕԺԱՆ ՆԻԳՕՇՆ. ԱՂ. ՅԱ

ԿՈՐՆ. ԵՒ ՅՕՅԱՆՆԷՄՆ. ՍՈՐԱ ՅԱՏՈՒԿ

[...]

ԴՐԱՄՈՒ ԴՆԵՐԱՍ. Ի ՅԻՇԱՆԱԿ ԱՆԶԻՆ

ԻԻՐՈՑ

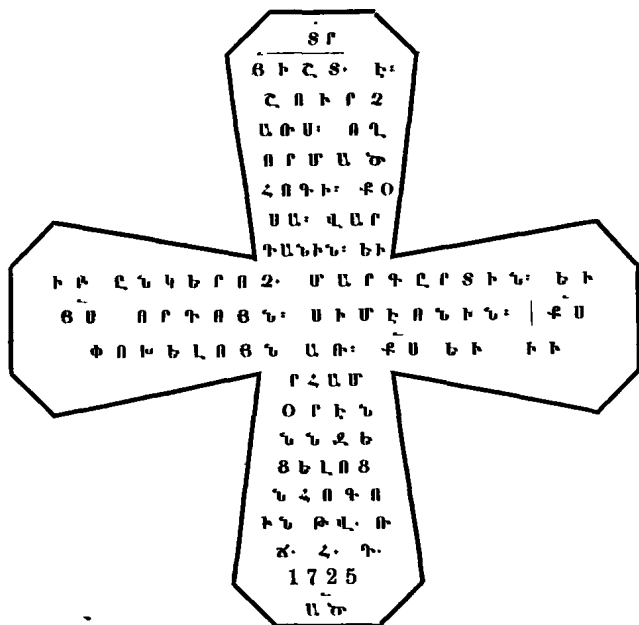
ԵՒ ԻԻՐԱՅՆՈՑՆ ԿԵՆԴԱՆԵՆԱՅ ԵՒ ՆՆ

ՋԵՅԵԼՈՑ. ՈՐՈՑ ՈՂՈՐՄԻՍ ՏԵՅՑԻ

Հատ հարուստ է եկեղեցին սպասուց եւ զգեստեղինաց կողմանէ: Ունի պատարագի

զգեստներ, որոնք շատ հին ու թանկագին են: Ոմանց նիւթը՝ արծաթի յատակ ունի, ուրիշներունը թանկագին ու հին մետաքս է. ոմանց արեւելեան ծանր կերպաս եւ այլն: Թէ եկեղեցին արդէն նախորդ դարուն աւաջին կիսուն մէջ որբափ ոսկիղէն ու արծաթեղէն սպաս ու եկեղեցական հանդերձ ունէր, կրնանք գաղափար մ'ունենալ՝ 1727ին Ցեր Սիմէոն գործունեայ ու գիտնական ժողովրդագետին առած այն կահազրէն, զոր գրի անցուցած է Յովհաննէս Մամանց

1. Մէկ Մծնագրանձիամբ իրեն տախտակն շառաւիղներովն երկու քովէն ալ ոսկեջրած վերեւն պիղտի խաչելութիւն քրիստոսի. քիչ մը ալվար դիմացէն երկու քովէն բ. արծրթէ կերպարանք, մէկն Սուրբ Պետրոս ու մէկն սուրբ Պօղոս ու ալվար Աստուածածինն քրիստոս գիրկը, ու այս մծնագրանձիան կի քաշէ ճ ու ե. լօդ: 2. Հինգ սկիհ . . . — 3. Օխոյր արծրթէ խաչ . . . — 5. Հինգ շուրջառ. Առաջինն թանկ մագերիպէ կարմիր, կիւսպտունէ չիւսկ-

տեղեցն դատաւորին, Յովհաննէս Թորոս եկեղեցականին, Աղաչայ Իսային, Ստեփան Աբրահամեանց տիրացուն եւ ուրիշներուն ներկայութեամբը: Այլ ներփակեմ՝ հոս կահագրիս համառօտութիւնը՝ բառ առ բառ ժողովելով՝ վերոյիշեալ տարեգրոց մէջէն:

«Յամի Տեառն 1727 եւ Հպոց ԹՎ. ՌՃԼԶ Յուլիսի ամսոյ 2. Ես Ցեր Սիմէոն Թորոսեան բլէպանուշ չուրճովու Սէնդ միգլուշի Հպոց, հրամանաւ մեծաւորացս արարի վիդիգաձի եւ քննութիւն աղէկին այս չուրճովու Հպոց Եկեղեցւոյն. եւ գտի այսչափ, ինչպէս որ այլ վար գրած կայ. Նսիս եւ յառաջ ոսկեղէն եւ արծաթեղէն

ներով. Ծ խաչ մը վրան կանանչ խառնիք գրած կրկնպտունէ գրերով ու մէկ ճուֆ մը արծրթէ սրճոյ պ վրան: Երկուսուն . . . — Ռ թը ճուֆ գաղուլայ պարգի զգեստ: Առաջինն կարմիր թանկ մագերիպէ կրկնպտունէ ծաւրերով ու տեղին արծրթէ ջիւղայով՝ իւր ուրարովն եւ բաղկուրարովն: . . . Ժդ սկու ծածկոց. իրեք պուրայ . . . վեց շապիկ պատառագի . . . Ժբ. Տիրացուի շապիկ . . . երկու լալիսի բեմի վրայի, նաշխած . . . վեց դաստառակ կտաւէ, չորսը հին ու բրճոյ ու երկուսը նոր նաշխած քնարներով . . . վեց գոգնոց . . . չորս ճուֆ ձիւրախկայ. երկու վէմ՝ օծած . . . չորս խաչվար կարմիր գապինով շինած . . .» Աստուգմ

զատ պատարագի գիրքը, մաշտոց, խաչելութիւն, կանթեղ բուրմաւ . . . երկու զանգակ՝ աշտարակին մէջ, Տինգ զանգակ պատարագի, օրհնած ըրի աման եւ այլն, եւ այլն:

Կահագիրն այսպէս կը վերջանայ.

“Այս վերջ գրեալ իրացս եւ Տէր Սիւննս տես արարի, առաջի Պատուելի Տ. Օհաննիս, Եկեղեցիքան Թորոսին, Աղաչայ Պիրովին Օվանէսին Մամանց, Աղաչայ Իսակին եւ Աղաչայ Տիրացու Ստեփանին Արարհամանց եւ այլոց պատուելի Տանուտիրաց, յամի եւ յամոյ որպէս ի վերայ:”

Վերոգրեալ կարմիր շուրջառին միջի կանաչ խաչն, որուն համար կ'ըսուի թէ վրան ոսկեթել գրեր կան, յիշատակարան մըն է. եւ է յաջորդը. խաչն չորս ծայրերը այսպէս գրուած է. ՏՐ. ՅՍ. ՔՍ. ԱԾ. : Իսկ խաչին մայմնոյն մէջ այս յիշատակարանը կայ. (տես էջ 67):

Կան քանի մը հայտատու գերեզմանաբերի ալ եկեղեցւոյ բակին մէջ. նախորդ գարուն կէսերէն:

Հայ Ժէնն, արարողութիւնն ու լեզուն ճուրճովի մէջ աւելի պահած են, քան Եղիսարեմուպոլսոյ մէջ:

Հոս ալ հոգեւոր եղբայրութիւններ կային հին ատենները. զորոնց Սա. Ռաշքահ հիմնած էր: Բայց ինչպէս մէկալ տեղերն, անանկ ալ հոս հեղահեղեղ աներեւութացան: Սակայն ինչպէս որ Կերի մնացած է միայն Ս. Աննայի բարեպաշտ կանանց ընկերութիւնն, անանկ ալ հոս, այն ժամանակէն ի վեր մնացած կեցած է Ս. Երրորդութեան երիտասարդաց եղբայրութիւնն՝ այնպէս ինչպէս որ հիմնադրել հաստատած է. անխախտ պահելով վաղեմի կանոնները: Հին եղբայրութեան կանոններէն մէկն էր, ի մէջ այլոց. զոր հիմայ ալ կը գործադրեն, թէ ամենէն առաջին կարգի երիտասարդներէն, եթաներուդ կանոնին համեմատ, պատարագի ու թափորի ատեն ջահ չպիտի բռնեն: Եղբայրք՝ առ այս յատկացեալ՝ ոսկիէ ժապաւեններով եզրաւորած, չիկակարմիր գունով ընդարձակ շուրջառի պէս երկայն զգեստ մ'ունին — Լուութեամբ կեկողցոյն աւանգատունը մտնելէն ետեւ կը զգեստաւորին եւ յետոյ մարալէքին առաջնորդութեամբ — որ ձեռքը իշխանութեան մեծ դաւազան մ'ունի — կեկողցոյն դասը կ'երթան, ձեռուներն բռնելով վրան կերները՝ Աւետարանին, Առէք կերէքին. Իսուրբ ի սուրբին եւ վերջին աւետարանին ժամանակ:

Կ'ընդօրինակեմ եղբայրութեան՝ ասոր վրայը եղած հին կանոններուն շ. եւ է. յօգուածները:

“Գ. Մարալէքին բանն է, որ թափորին աստիւղ զեղբայրութեան գաւազանը ձեռքն ունենալով, զիտրիճները շարէ, որ կարգով երկուս երկուս երթան . . . : Զանչնազանդ կտրիճը ինքն ինչպէս ինսդիկպօր տալի պիտոր անէ եղբայրութեան մեծաւորացը: Ասոր համար Եղբայրութիւնը պի ունենայ մէկ գաւազան մը. որին գլուխն ըլլայ արծաթէ պատկերք. մէկ դիհաց սուրբ Երրորդութեան պատկերքը, մէկալ դիհաց սուրբ Աստուածանայ Անարատ Եղութեան պատկերքը:

Ե. Եղբայրք պի ունենան վեց ջահ, այս ինքն քամու կերոններ, որ ամէն ատեն, երբ Սրբութեանով թափօր կրկայ, վեց կտրիճ վառման ջահներով պարտախիտին քով երթան ու ամէն հանգիստաւոր ատն օրերուն ու ամէն կիրակի ձայնաւոր պատարագին Հայր մերէն, մինչեւ Ի սուրբ սուրբն լըմնայ, վեց կամ չորս կտրիճ չորման զվառման ջահերն բռնին, նորա, զորոնք իրենց Մարալէքն օրդիւնովագ անէ: Որ կտրիճը չուզենայ զայս ջահը բըռնելու, մէկ Փունտ մամ ճուրաւ պիտայ: . . .

Ինչպէս իւրացանելու տեղ, անանկ ալ աս եկեղեցին ունի այնպիսի՝ միայն իրեն յատկացեալ բան մը, որ Դրանսիականոյ եւ ոչ մէկ ազգային եկեղեցւոյն մէջ տեսնուած ու լսուած է երբեք: — Աւագ երեքշաբթի, ինչպէս յայտնի է, երեկոյեան ժամերգութեան մէջ, յատաջ կու գայ տասն կուսանաց պատմութիւնը: Այս արարողութիւնը յաջորդ կերպով կը կատարուի. Աւագ խորանին վրայ կը դնեն հինգ հինգ մեծ աշտանակ: Մէկ կողման հինգին վրայ ձերմակ, իսկ մէկալ կողման հինգին վրայ սեւ շղարք կ'անցընեն: Աւագին հինգին ծրպօն կը վառուի, իսկ վերջին հինգինը՝ ոչ: Ցասը տղայ՝ գպլի զգեստ կը հագնին. սակայն ասոնց մէջէն հինգինը՝ կարմիր գոյն է. ու հինգինը՝ սեւ: Ասկից զատ՝ թէպէտ տասը սպասաւորներն ալ ծրպօն ունին ձեռուներն, սակայն միայն կարմիր զգեստ ունեցողներունը վառուած է. մէկալներունը՝ վառուած չէ: Սպասաւորք քահանային հետ կ'երթան եկեղեցին ու կը կենան դասին դրսի կողմը: Ասոր վրայ դասուն դուռը կը գոցուի: Երբ Աւետարանին տասն կուսանաց պատմութեանը մէջ կ'ըսուի թէ “փակեցաւ դուռն”՝ կարմիր զգեստ ունեցող սպասաւորները, դասուն դուռը կը բանան ու անկէ աւանդ:

գատուն կը մտնեն. իսկ սեւ հագուստով հինգը հսկելով մնան, եւ ձեռներն իրենց վրայ դրած՝ լայ կը ձեւազոյնեն:

Այս սովորութիւնը շատ հին բան պիտ'որ ըլլայ. զոր անտարակոյս մեր պատերն իրենց հետ Հայաստանէն բերած են:

(Ըբրեւ-ի-ի-ի)

ՅՈՒՆ. ԱՆՍՅՈՒՆ

ԱՅԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ

Ե.

ՊԵՏԱԿԱՆ ՏԵԼԵԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ՍԵՆՏԵՐԱԿԱՆ

Ձ.

(Ըբրեւ-ի-ի-ի)

Ն. Բրտնի Սիբիրեանի՝ Մոսկովի խորհրդացւոյ անուանեալ Աշխարհագրութեան բնագիրը հնագոյն ձեւագրաց վրայէն հրատարակելէ ետքը՝ (վերեւ. 1881) գծաւարտ կրօն մէկը նոյն Աշխարհագրութեան ըստ էական մասանց Ե. դարուն կէսէն ըլլալուն վրայ տարակուսիչ, եւ ըստ այսմ հնարուոր կը մնայ Մ. խորհրդացւոյ նոյն գրութեան իրական հեղինակն ըլլայ. այս պարագայի մէջ՝ յետագոյն ժամանակներէ (ինչպէս պայտօցուած է՝ 880 եւ 950 տարիներէ) մեծ ծաւալ մեկնութիւնը ու յաւելումը մեծ ծանրակշիւթիւն մը չեն կրնար ունենայ. Գլխաւորաբար Սասանեանց պետութեան նահանգաց յառաջ բերուելու կերպը Յազկերտ Բ-ի կամ Սասան Ա. նոյն ժամանակը մատնանիշ չ'ընեն: Բայց որքա՞նչ աշխարհագրական բաժնի մէջ պիտ' գտնանք այն ամենը, ինչ որ Մ. խորհրդացւոյ վերին Տիգրիսի ու Եփրատի վայրէ երկիրներուն նկատմամբ կ'ընեն: Այստեղ մեր խնդիրն է երկու փոքր գաւառներու հետ, որ իրարու սահմանակից են, զորոնք սակայն խորեանցի զարմանալի կերպով մի իրարմ կը բաժնէն կը հեռացնեն (հրա. Սիբիրեանի՝ էջ 30—31): Խորեանցի Սասանեան (հնագոյն հրատարակութիւնները Սասան ձեւէ ունին) գաւառը հարաւորակումը Ալանեաց աշխարհի գաւառներուն ասանկորդէն ու վերջնոր կը դնէ, իսկ խոյն գաւառը՝ Տուրքաբերան մեծ աշխարհին տանուվէց գաւառներուն առաջինը կը դնէ՝ Տարոն ու Ապադուենացի՝ չ'որ գաւառներուն անմիջապէս քովը: Ըստ այսմ խոյնէցէք Տուրքաի հիւսիսարեւմտեան լանջքը կը բնակէին Մշոյ ու Տուրքի գաղաղաւառներէն վեր: Իսկ Սասանեանց՝ նոյն լեռան հարաւարկովը՝ Արքիի հարթամասին հանդէպ. այս երկու անուններն երկայն աստեղ այս կարգաւ պահուցան:

Մօրիկ կոյսեր վերջին տարիները (իբր 600ին)՝ Գեարդ Սիպրացի անուն անձէ մը գրուած Հուովմական պետութեան տեղագրական ստորագրութեան մէջ՝ այսինքն այն գրութեան՝ մէջ՝ որ

¹ Այս գիրքը ետքէն (իբր 825—880) բարեկց անուն հայապէս ընթերցանուեալն աւելցան իրենց անունը:

նոյն պետութեան գաւառներն ու քաղաքները կը թուէ, Հուովմական Միջագետաց (Սափաթաթաթ) եւ Արքաթաթաթ մեկտեղ) հիւսիսային սահմանը կը նշանակուի Տուրքա եւ Բարաթաթաթ կոչուողով (κλεισθούρα Βαλαείσσαν, արաբերէն Գարբ Բաւաթաթ), եւ իբրեւ վերջին սահմանակէտ՝ Սասանեանց բերքը (χάστρον Σαμαρτῶν). հիւսիսային կողմէ կը սկսի Բարքը Հայք, արեւելակողմէ Գարա-կաստան, Գեարդ հետեւեալն ալ կ'աւելորդէ (հրա. Գեթերէի էջ 48). «Եւ եւ բնակեալքն ի լեռնին Տուրքաի՝ առ ի կողաց լեռնին Ժողովուրդք երկու, որ կոչին մին խոյնէցի եւ միւսն Սասանեանց»¹ Այն լեռան վրայ ալ ծանօթութիւն մը կը տրուի, որուն վրայ առաջին անգամ՝ Նոյն պայտօցուածն է: Ուրեմն յոյն հեղինակը երկու Ժողովուրդ կը զանազանէ. խոյնէցիք ի խոյնէցի եւ ասոնց անմիջապէս կից Սասանեանց. առաջինները՝ ինչպէս Մ. խորեանցւոյ Աշխարհագրութեան անունը, լեռան հիւսիսային կողմէ կը բնակէին, իսկ միւսները հարաւային կողմէ. այս լեռը տարակոյս Հայոց որ այստեղ յեղաբաշխ լեռ չէր, նա մանաւանդ թէ երկու յեղերն ալ նոյն սերունդէ էին. — այսմ մեր խնդիրն զուրկ է ասոնց ծագման տնդքնածին կաւկասեան կամ արամեացիք ըլլալը: Տեղական տեղանունն այս երկու սահմանուն միակեան պայտօցուց է սա պարագան, որ Հայ պատմագիրը՝ եւ ի մասնաւորի քաղաքանօթին թողման Արքաթաթի խոյնէցի ու Սասանեան անուններն անխորի ու առանց զանազանութեան կը գործածեն:

Գեարդայ այս վկայութիւնը գաւառին հնութեան հարաւոր յեղային յարաբերութեանը նկատմամբ թողած մէկ մեծ բայը կը լեցնեն: Այս վկայութիւնը մեզ կը ծանօթացնէ երկու յեղ, զորոնք արեւմտեան գրուածոց մէջ ուրիշ անգ մը յիշուած չ'ենք գտնէր: Ըստ Մարտինի, էջ 528, ուր Հայոց մեծնայուն վրայ է խորքը, ամեն նուաճում կամ նոր աստացած երկիրներուն բնակիչները համալուր համարաբարաւ՝ այսինքն Հայ էին. օրինակի աղաղաւ՝ այսպէս էին նաեւ Ասորեան ասանցւոյ նախկին Դարաւուր (Տամիրիս) — որուն աեղ Դարաւուր ու կարող կարել է — գաւառին բնակիչները: Բնակչաց համալուրը՝ Հայ ըլլալուն հանդէպ ընդհանուր տիրող Հայ լեռան ջով՝ հնագոյն լեռներն ալ կրնային մնալած ըլլալ, նա մանաւանդ հնաւոր լեռնաշղթաներու մէջ: — Գեարդ Սիպրացի կենար, եթէ Ժողովուրդ կատարեալ ու ամբողջ շարքը յառաջ բերել ըլլար իւր զիտաւորութիւնը, նախ եւ յառաջ Չորրորդ Հայոց Հանձնիք գաւառին Ռարաթները (Օրատի, ասոր. Uriašē) յիշել, Չորրորդ գետին արեւելակողմէ՝ Գարսի սահմաններն արարող Մուկացոյ, Սիպրացոյ եւ Արաբներէն լեռնական բազմադաս յեղերուն կը վերաբերէին օրինակի

բարբ Երեւակոյսանիստ ամուսնոցիւ քանդակն ցանկերուն կից հրատարակուած է. (գ. օ. Not. epise. հրա. Parthey). վերջին հրատարակութիւնն րաւ Heinrich Gelzer (Լայպցիգ 1890) յայտնելով շատ գործածական պատմական անգագրական մեկնութիւններ:

¹ Εἰσὶ δὲ καὶ οἱ οἰκονομῆτες εἰς τὸ ὄρος τοῦ Ταύρου πλησίον τοῦ αὐτοῦ κλίματος λαοὶ δύο, θινωαῖοι καὶ ὁ μὲν εἰς Χοθαίται, ὁ δὲ ἑτερος Σαρασσυνίται.